

БОЈАН
ЉУБЕНОВИЋ

ХЕРОЈИ ПЛАВОГ ДАНА

Илустровала
Марина Веселиновић

■■■ Laguna ■■■

Copyright © 2025, Бојан Љубеновић
Copyright © 2025 овог издања, ЛАГУНА

Свима који нам недостају

Садржај

УВОД	9
ТУЖНА ВЕСТ	15
ОСВЕТА.	21
ЧЕДА	39
ОТКРИЋЕ	65
ПИСМО	79
ЦРНОРЕЧАНИ	95
МЕГДАН	121
ДОБРА ДЕЛА	153
ЕПИЛОГ	187
<i>Шта је с њима било</i>	<i>191</i>
<i>О аутору</i>	<i>195</i>

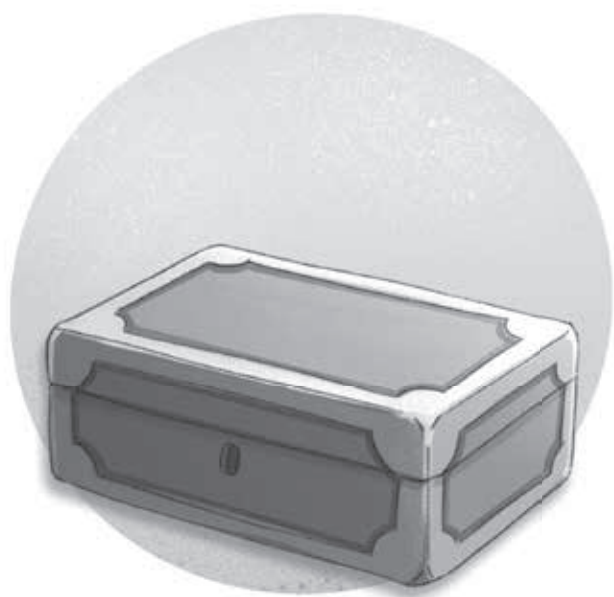
УВОД

Јадуково, окупирана Србија, 1944. година

Петлови првим кукурикањем означише рађање зоре и као да је само то чекао, сувоњав човек у црној кошуљи појави се иза ћошка куће носећи на леђима квргаве, дрвене мердевине. У јутарњој помрачини деловао је знатно старије, али када још нејаки зраци сунца осветлише његово необријано лице видело се да једва има двадесетак година. Покрети су му били жустри, ноге у сукненим чакширима и сељачким опанцима кретале су се хитро, као да од некога беже или се крију.

Вешто је наместио мердевине на малени отвор на тавану, а онда се попут веверице узверао уз њих. За секунд одозго спусти уже са куком и дохвати кофу испуњену житким, свежим блатом. Снажно повуче конопац и кофа се у два-три замаха изгуби кроз отвор.

А горе у полумрачном тавану младић се још једном осврну око себе, као да га је у тој просторији

испресецаној паучином неко могао видети. Онда се брзо прекрсти, па негде из дубине своје кошуље извуче металну кутију једва мало већу од људске шаке. На брзину је отвори да се још једном увери да је све унутра онако како је синоћ оставио, па је онда пажљиво забрави. Потом опрезно помери једну циглу испод дрвене греде и кутију гурну на њено место. Када је био сигуран да кутија стоји тамо где је намерио, голе дланове завуче у канту са блатом па стаде да га меша са већ припремљеном сламом. Тек пошто се блато и слама сјединише, човек поче да наноси смесу око кутије и попуњава простор око ње. Било је очито да жели да је сакрије тако добро да је нико задуго не пронађе.

Радио је на томе дуго и пажљиво, па тек када је сасвим био задовољан, обриса блатњаве руке о чисту сламу и још једном се прекрсти. Кад се слама и блато буду осушили неће се примећивати да се ту нешто крије. Онда уклони циглу, кофу и све трагове око ње па се једнако хитро спусти низ мердевине које такође изнесе из куће и врати где их је малочас нашао.

На малом бунару се опра хладном водом и обриса белим пешкиром. Тек онда крену ка капији на којој га је чекао крупан и снажан већ оседлан коњ. Али пре него што стиже до њега, окрену се, па још једном погледа ка кући.

– Кућице моја... – прошапта помало тужно, гледајући у неутледну грађевину око чијег завршетка је требало још много труда.

Затим дохвати узде па се заједно с коњем спусти ка суседном дворишту у коме се налазила знатно већа,

али такође недовршена кућа. У њој једва да се могло становати, видело се да је недавно започета.

Још једном пребаци узде преко тарабе, па тихо на прстима пође ка кући.

– Откуд ти овако рано, Миомире? – пресече га ре-ски мушки глас и он се на тренутак препаде, али се брзо придра.

Био је то његов стриц Станко, једино га је он звао по имену, сви други су га звали Видра. Стајао је и пушио.

– Дошао сам да пољубим децу, чича Станко. Мог и твог сина, Радована и Гвоздена...

Станко је био тек петнаестак година старији, али га је Видра звао чичом, јер му је Станко био стриц. Домаћин је око руке носио завој с бледим траговима крви.

– А где си намерио овако рано? – упита Станко синовца.

– Имам нека недовршена посла у Вароши – рече младић кријући поглед, па само склизну крај Станка и тихо уђе у собу у којој су спавала два дечака. И једног и другог брзо пољуби, пазећи да их не пробуди. Насмеши се када се сети како је мали Гвозден недавно бритвом ослободио своју везану породицу и спасао је од сигурне смрти. Од тог дечака ће бити нешто, помисли, а онда изађе напоље и брзо приђе свом коњу.

– Шта ће ти то секирче за појасом? – упита га Станко гледајући у врх сечива који је Видри извиривао испод кошуље.

– Секирче сељаку увек треба... – одговори Видра.

– Пази се, Немци су после убиства оног њиховог капетана нервозни. Хоће и за мање да стрељају.

– Знам да хоће – рече тихо младић, а очи му потамнеше. – Моју Милицу су убили...

– Многе су у селу унесрећили, нису само тебе – рече Станко. – Чувај се да несрећу не начиниш још и већом.

Видра се направи да ово није чуо.

– А што ти не спаваш, чича? – упита.

– Не могу од ове проклетиње – показа Станко рану на руци. – Пече кô ђаво... Кад се враћаш, Миомире?

– Чим измирим дуг – рече Видра и као крену да пође. Али се онда изненада врати и снажно загрли свог рођака.

– Чувај ми Радована, чича... – прошапта тако тихо да га се једва могло чути.

Станко се овом загрљају врло зачуди. У Србији се мушкарци ретко грле, сем кад иду рат или један другом саучешће изјављују.

– Може ли тај дуг да сачека? – упита опрезно. – Требаш ми овде, ваља нам куће градити.

– Градићемо после рата. Видиш ли, откад смо се из пећине вратили далеко смо одмакли...

– Ти си своју и под кров ставио, а ја с овим гелером у нози и рањеном руком нисам баш далеко одмакао – уздахну Станко дубоко. – Зато те и питам, може ли тај дуг да сачека?

– Овај дуг да чека не може, чича... – рече младић те се у једном скоку попе на коња, подбоде га и натера у трк.

Његов стриц Станко је још дуго гледао за њим. Нешто му у синовчевом понашању није дало мира. Зла слутња се пробуди, па помисли да га можда никад више неће видети.

А тако је и било.

ТУЖНА ВЕСТ

Грчка, садашњости

Огњен је уживао на лежаљци крај хотелског базена. До малопре се купао у тиркизно плавом Егејском мору, али је сада дошао на базен јер је знао да у ово доба хотелска послуга служи свеж и укусан сладолед. Долазак сладоледа најављивали су звонцем, па су многа деца нестрпљиво гледала преко рамена чекајући да се познати звук огласи.

„Никада нисам јео лепши сладолед“, помислио је Огњен несвесно се већ облизујући.

Ово летовање му је било једно од најлепших, иако је било посве другачије него ранијих година. Његова мама се пре два месеца породила, па је Огњен добио сестрицу Милу. Иако је била сасвим мала, педијатар се сложио да је поведу на летовање, боравак на мору пријаће њеним нејаким плућима, објаснио је. Због велике врућине мама и беба су напуштале хотелску

соду тек рано ујутру или касно увече, па је дечак време углавном проводио сам. Било је чудно имати сестру, малено, слатко створење, али, руку на срце, потпуно бескорисно. Беба је углавном спавала, јела и плакала, дакле није била баш најбоље друштво за провод на мору. Није умела да плива, ни да рони, а о прављењу фигура од песка на плажи да се и не говори. Ипак, увече док би гурао њена колица шеталиштем крај обале, гледала би га својим већ паметним окицама и Огњен је морао да призна да га је потпуно освојила, напречац је заволео своју сестрицу, мада је избегавао да то наглас призна.

Ни Огњенов тата није био боље друштво.

Већину времена проводио би са лаптопом у крилу решавајући проблеме на послу. Телефон му је често звонио па је стално разговарао, углавном на енглеском језику. Понекад би прошао читав дан а да не уђе у воду. Бити запослен није баш најбоља ствар на свету, закључио је Огњен играјући се својим телефоном.

Данас се досађивао, јер је његов морски друг Фалк синоћ отишао кући. Фалк је био Немац и један од најзанимљивијих дечака које је Огњен икада срео. Упознали су се већ првог дана летовања и постали нераздвојни. Фалк је био радознао, весео и спретан, увек спреман да притекне у помоћ. Огњен се овог лета по први пут попео на суп даску па је био несигуран и стално падао у воду. Фалк му се смејао, али је уложио много труда да га научи како да на површини немирног мора одржава равнотежу. У томе је на крају и успео. Дечак из Немачке му је позајмио и

своју опрему за рођење, те је Огњен изронио много шкољки, чудног камења, па чак и једну хоботницу. Заузврат, дечак из Србије је свог друга научио правилима ватерпола, па су често играли један против другог, док би од њихових борбених поклича у води одјекивала цела плажа. Огњен је стално побеђивао, али је једном намерно препустио победу свом другу да и њега усрећи. Фалк и његови родитељи су синоћ одлетели за Франкфурт, али су два дечака разменила адресе и обећала један другоме да ће наставити да се друже.

Баш је лепо имати много пријатеља, помисли Огњен и одмах се сети своје дружине из Јабукова. Ница Притка, Циле Виљушка, Миле Упитник, Ика Бајка, Мица Тетка, Ирис Срна, Андреа, Лук и, наравно, Верица Вештица често су му израњали из сећања и будили најлепше успомене на авантуре из родног села његовог оца. Дечак није знао хоће ли и овог лета ићи у Јабуково, тата је био исувише заузет послом да би се усудио да га то пита.

Ево и сада му звони телефон, вероватно ће опет дуго да разговара на енглеском и убеђује се са саговорником.

Међутим, када је овога пута Огњенов тата успоставио везу, није проговорио на енглеском већ на српском. И није причао дуго, већ је разговор завршио за неколико секунди. Онда се окренуо ка Огњену и дечак у очима свог оца угледа тугу за какву није ни знао да може да постоји.

– Морамо за Србију – прошапта његов тата и дрх-тавим рукама затвори лаптоп.

* * *

Умрла је бака Босиљка.

Само су му то мама и тата рекли док су ћутке, хитро паковали ствари у кофере.

Дечаку није било јасно шта су тиме хтели да кажу.

Заправо јесте, али је одбијао да то прихвати. Смрт је до сада сусретао само у видео-игрицама када су његови јунаци губили животе прескачући нивое, али у стварном животу није никада. Посебно не смрт неког тако блиског и драгог као што је...

– Причувај сестру док се обучем – рекла му је мама и у руке тутнула Милу.

Огњен се наједном осети неколико година зрелијим него што јесте. Обема рукама загрлио је сестрицу и љуљушкао на коленима. Срећом, беба је спавала па му није било тешко да брине о њој.

Спаковали су се брзо и одмах спустили до хотелског лобија где их је већ чекао таксиста који ће их одвести до аеродрома. Љубазно особље их је са тугом и разумевањем испратило до излаза, а Огњену су чак спаковали и кутију његовог омиљеног сладоледа. Захвалио им је, али није рекао да уопште нема апетит.

Већ је пао први мрак када су се коначно укрцали у авион.

Тата је седео до прозора, а Огњен одмах поред њега. Читаво поподне је избегавао да погледа у свог оца, као да ће тиме несрећу која их је задесила учинити нестварном или бар натерати да се врати одакле је дошла.

Мотори су изненада заурлали као планински пси и авион се покренуо. Најпре полако, а онда све брже и

брже да би на крају полетео. Неком другом приликом Огњен би тату питао како тако тешка, челична птица успе да полети и како се уопште одржава у ваздуху, али овога пута није питао ништа.

Уместо тога бацио је поглед кроз прозор надајући се да ће тамо угледати морско плаветнило. Море није видео, али је у прозорском стаклу угледао одраз свог оца.

Низ очево лице сливале су се сузе.

Никада свог тату није видео да плаче.

Значи, све је било истина.